

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) географічний

Кафедра економічної та соціальної географії

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

(назва освітнього компонента)

Підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

(назва освітнього рівня)

спеціальності А 4 Середня освіта

(шифр і назва спеціальності)

предметної спеціальності А 4.07 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійної програми Середня освіта. Географія

(назва освітньо-професійної програм)

Силабус освітнього компонента «ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА» підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань А Освіта, спеціальності А 4 Середня освіта, за освітньо-професійною програмою Середня освіта. Географія.

Розробник: Потапова А. Г., кандидат географічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Ткачук Н. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії
протокол № 1 від 27 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри: _____

Погребський Т. Г.

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, Освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	<i>А Освіта</i>	Нормативний
Кількість годин / кредитів 90/3	<i>А 4 Середня освіта</i>	Рік навчання 2-й
	<i>Середня освіта. Географія</i>	Семестр 3-й
		Лекції 0 год.
		Практичні 0 год.
ІНДЗ: немає	<i>Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти</i>	Самостійна робота 84 год.
		Консультації 6 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання українська		

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Потапова Алла Геннадіївна
Науковий ступінь	Кандидат географічних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Доцент кафедри економічної та соціальної географії
Профайл	https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/Потапова_Алла_Геннадіївна
Телефон	+380503783394
e-mail	potapova.alla@vnu.edu.ua
Дні занять	https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Анотація освітнього компонента. Силабус освітнього компонента «Ознайомлювальна педагогічна практика» складено відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія» підготовки бакалавра, спеціальності А 4 Середня освіта, освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія».

«Ознайомлювальна педагогічна практика» є освітнім компонентом з циклу професійної підготовки. Організаційна педагогічна практика є обов'язковою складовою навчального плану першого (бакалаврського) рівня галузі знань «А Освіта» та проводиться без відриву від навчання.

Пререквізити

Освітні компоненти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що містять знання, уміння й навички, необхідні для освоєння досліджуваного компонента: «Вступ до спеціальності», «Педагогіка», «Психологія» тощо.

Постреквізити

Освітні компоненти, для вивчення яких потрібні знання, уміння й навички, що здобуваються по завершенню ОК «Ознайомлювальна педагогічна практика»: «Педагогіка», «Психологія», «Інклюзивна освіта», «Методика навчання географії», «Методика шкільного географічного краєзнавства», а також нормативних освітніх компонентів.

Мета і завдання освітнього компонента

Метою практики є освоєння здобувачами освіти методичних основ організації професійної діяльності психолога, вчителя географії, інтегрованих курсів й класного керівника, формування професійних вмінь і навичок бакалаврів проводити психолого-педагогічні дослідження класного колективу й особистості здобувачів освіти в закладах загальної середньої освіти.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента є:

- формування вмінь здобувачів освіти планувати, організовувати та проводити психолого-педагогічні дослідження у класному колективі.
- ознайомлення бакалаврів із організацією освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.
- вивчення здобувачами особливостей навчально-методичної роботи психолога, вчителя географії, інтегрованих курсів й класного керівника.
- розвиток вмінь і навичок практикантів збирати інформацію, необхідну для вивчення психолого-педагогічних особливостей учнівського колективу і окремого учня, зокрема: проводити відповідні спостереження за учнями, готувати матеріали та проводити анкетування серед них, робити аналіз розкладу уроків, творчо використовувати теоретичні знання та практичних досвід учителів, робити аналіз і узагальнення зібраних матеріалів та на основі цього складати відповідні характеристики.

Результати навчання (компетентності)

Результати навчання (Компетентності)

За результатами практики, здобувачі освіти мають бути компетентними у таких питаннях.

Педагогічна складова:

- спостереження та аналіз організації навчальної та виховної роботи у школі;
- аналіз функціонування офіційного шкільного сайту;
- аналіз розкладу уроків;
- спостереження та аналіз методів активізації розумової діяльності учнів та підтримки їх уваги на уроці.

Психологічна складова:

- здійснення дослідницької роботи з вивчення психологічних особливостей особистості учня;
- проведення дослідження соціально-психологічної ситуації в класі;
- складання психолого-педагогічної характеристики учня та класу.

Компетентності, формування котрих забезпечує вивчення освітнього компонента «Ознайомлювальна педагогічна практика»:

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого

розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу без будь-яких форм дискримінації на засадах інклюзивності й безбар'єрності.

ЗК 12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхніх освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання й виховання, використовувати навчально-методичний інструментарій.

ФК4. Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК5. Здатність виконувати вимоги Державного стандарту базової середньої освіти з урахуванням предметної спеціальності; здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання.

ФК6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу.

ФК8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

ФК9. Здатність аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

ПК1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.

ПК2. Здатність доцільно і критично використовувати географічні та економічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами географічних явищ і соціально-економічних процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).

ПК3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.

ПК4. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.

ПК5. Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей.

ПК6. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних та економічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та регіону.

ПК 7. Здатність чітко й логічно відтворювати основні теорії та закони, оцінювати нові відомості й інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної природничо-наукової картини світу відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

ПК 8. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

Результатом вивчення освітнього компонента «Ознайомлювальна педагогічна практика» є:

РН1. *Відтворює* основні концепції та принципи педагогіки і психології; *враховує* в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН2. *Демонструє* вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН 3. *Називає* і *аналізує* методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; *класифікує* форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН4. *Здійснює* добір і *застосовує* сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично *оцінює* результати їх навчання та ефективність уроку.

РН5. *Вибирає* відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; *аналізує* динаміку особистісного розвитку учнів, *визначає* ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН6. *Називає* і *пояснює* принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

РН7. *Демонструє* знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), *оперує* базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН8. *Генерує* обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН9. *Застосовує* сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.

РН10. *Демонструє* володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

РН11. *Виявляє* навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, *пояснює* необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН12. *Аналізує* власну педагогічну діяльність та її результати, *здійснює* об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН13. *Демонструє* знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 1. *Знає* та *розуміє* основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії, економіки предмет їх дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної та економічної науки.

ПРН 5. *Формує* в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.

ПРН 10. *Демонструє* академічні знання та здатність реалізовувати теоретичні й методичні

засади навчання географії, підприємництва і фінансової грамотності відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

ПРН 11. *Добирає* міжпредметні зв'язки шкільних курсів географії, економічного шкільного курсу «Підприємництво і фінансова грамотність», пропедевтичних інтегрованих курсів природничої освітньої галузі з метою формування в учнів природничо-наукової компетентності відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

ПРН 12. *Дотримується сам* під час польових навчальних практик *та формує* відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.

Soft Skills, що формуються в межах освітнього компонента «Організаційна педагогічна практика»

Soft Skills	Відповідні компетентності
Комунікативні навички (усне й письмове висловлювання державною мовою, емпатійне слухання, конструктивний діалог)	ЗК3, ЗК6, ФК2, ФК8, РН2, РН8
Аналітичне та критичне мислення (спостереження, аналіз, оцінювання процесів, синтез інформації)	ЗК1, ЗК4, ФК3, ФК5, ФК9, РН1, РН3, РН4, РН12
Емоційний інтелект і саморегуляція (керування емоціями, стресостійкість, емпатія, підтримка позитивного клімату)	ЗК5, ЗК9, ЗК10, ФК7, РН5, РН6
Командна робота та лідерство (співпраця з колегами, організація учнів, відповідальність за рішення)	ЗК6, ЗК7, ФК6, ФК8, РН5, РН11
Організаційні навички та тайм-менеджмент (планування, розподіл часу й ресурсів, дисциплінованість)	ЗК5, ФК3, ФК6, РН3, РН5
Цифрова грамотність (пошук та обробка інформації, використання цифрових ресурсів у навчанні)	ЗК4, РН9, РН10
Креативність і гнучкість мислення (генерування нових ідей, адаптація до змін, інноваційний підхід)	ЗК1, ФК3, ФК4, ФК6, РН4, РН5
Етична та громадянська відповідальність (дотримання педагогічної етики, повага до прав і свобод, інклюзивність)	ЗК5, ЗК7, ЗК8, ЗК10, ФК7, ФК8, РН6, РН13

Структура освітнього компонента ДФН

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практичні роботи	Самостійна робота	Консультації	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Вимоги до організації і проведення психолого-педагогічної практики. Етапи практики.						
1. Підготовчий	11			10	1	РМГ – 5 б
2. Ознайомлювальний	10			10	-	РМГ – 5 б
3. Основний	14			12	2	РМГ – 10 б
4. Підсумковий	10			10	-	ІРС – 10 б
Разом за модулем 1	45			42	3	30
Змістовий модуль 2. Оцінювання та захист результатів практики						
5. Теоретична підготовка	7			6	1	ІРС – 10 б

6. Навички оформлення наукового апарату дослідження	7			6	1	ДС – 10 б
7. Навички письмової й усної презентації результатів випускної кваліфікаційної роботи	7			6	1	ІРС – 10 б
8. Оцінювання процесу проходження практик	6			6	-	ДБ – 10 б
9. Оцінювання звітної документації	6			6	-	ІРС – 10 б
10. Оцінювання допоміжної документації	6			6	-	РЗ – 10 б
11. Захист практики	6			6	-	РМГ – 10 б
Разом за модулем 2	45			42	3	70
Всього годин / Балів	90			84	6	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Етапи практики

Найменування показників	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	Затвердження керівників практики від Університету та закладу загальної середньої освіти. Проведення настановної конференції. Вибір здобувачами освіти бази практики. На період практики керівник практики призначає старшого кожної підгрупи здобувачів освіти. Ознайомлення з програмою практики, її метою та основними завданнями. Складання і затвердження плану роботи здобувача-практиканта.
2. Ознайомлювальний	Зустріч з адміністрацією закладу освіти та керівником (організатором) практики на базі практики. Ознайомлення з планом роботи закладу освіти. Зустріч з класними керівниками та шкільним психологом, де буде проходити практика, та ознайомлення з планом роботи класного керівника. Знайомство і встановлення контакту з дітьми закріпленої групи. Вибір дитини для психолого-педагогічного аналізу, методик дослідження її особистісних характеристик.
3. Основний	Відвідування уроків. Спостереження за поведінкою окремих учнів та класу в цілому. Відвідування та проведення виховного заходу (виховної години). Збір інформації про досліджувану дитину (біографія, сімейні обставини, особливості перебування у класному колективі, позашкільні інтереси, особливості спілкування) шляхом вивчення документації, співбесіди з нею, спостереження за її поведінкою під час проведення занять, її психодіагностика. Збір і аналіз інформації про досліджувану групу шляхом спостереження за особливостями групової динаміки. Психолого-педагогічний аналіз і обговорення занять, проведених керівником від бази практики. Ведення щоденника психолого-педагогічних спостережень. Виконання індивідуальних завдань.
4. Підсумковий	Оформлення документації та звіту про проходження практики. Участь у підсумковій конференції.

Завдання для самостійного опрацювання

Завдання самостійної роботи здобувачів освіти вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані (розкривають тему завдання); не мають логічних і розрахункових помилок.

Види (форми) самостійних завдань:

- знайомство з навчальним закладом;
- аналіз шкільного сайту;
- аналіз розкладу уроків одного класу;
- відвідування уроків з різних предметів;
- відвідування та проведення виховних заходів (виховна година, екскурсія тощо);
- оформлення результатів спостереження за класом у формі психолого-педагогічної характеристики;
- спостереження за поведінкою одного учня та складання його психолого-педагогічної характеристики;
- виконання завдань шкільного психолога, класного керівника або педагога-організатора позакласної роботи;
- самоаналіз результатів психолого-педагогічної практики;
- оформлення щоденника психолого-педагогічних спостережень;
- проведення виховного заходу та його аналіз;
- аналіз уроку (зі спеціальності практиканта).

Порядок організації та керівництво ознайомлювальною педагогічною практикою

Ознайомлювальна педагогічна практика для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП Середня освіта. Географія проводиться згідно з навчальними планами денної форми навчання. Протягом проходження організаційної педагогічної практики та виконання основних завдань програми практики, кожен здобувач освіти повинен отримати конкретні результати, які будуть відображені у звіті.

Для безпосереднього керівництва практикою випускаюча кафедра призначає керівника з числа викладачів, який поєднує ці обов'язки у навчальному процесі.

Обов'язками керівників практики є:

- розробка та надання здобувачам завдань та інших вказівок для проходження практики, враховуючи специфіку спеціальності;
- контроль за своєчасністю формування та виконанням графіків проходження практики здобувачами;
- консультування здобувачів щодо виконання завдань практики та оформлення документів з практики;
- своєчасне оформлення відгуку і попередньої оцінки роботи здобувача на практиці на підставі перевірки звіту з практики, результатів виконання завдань та інших документів з практики.

Обов'язки керівників ознайомлювальної педагогічної практики від ЗВО

Для безпосереднього керівництва практикою кожного здобувача освіти керівник ЗВО – бази практики призначає (безпосереднього) керівника організаційної педагогічної практики. Обов'язками керівників практики від ЗВО є:

- контроль дотримання здобувачами освіти норм трудової дисципліни та техніки безпеки;
- розробка та надання здобувачам освіти індивідуальних завдань та інших вказівок для проходження практики, враховуючи специфіку підприємства (бази практики);
- контроль за своєчасністю формування та виконанням графіків проходження практики;
- консультування здобувачів освіти щодо виконання завдань практики та оформлення документів з практики;
- створення умов для якісного виконання програми практики та сприяння здобувачам освіти в одержанні матеріалів для звіту і підвищенні кваліфікації;

- своєчасне оформлення відгуку (оцінивши ставлення до роботи, дотримання трудової дисципліни, рівень теоретичної та практичної підготовки тощо) і попередня оцінка роботи здобувача освіти на практиці на підставі перевірки звіту з практики, результатів виконання індивідуального завдання та інших документів з практики.

Обов'язки здобувачів-практикантів

Здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ Середня освіта. Географія при проходженні ознайомлювальної педагогічної практики зобов'язані:

- до початку практики на настановних зборах, а далі в індивідуальному порядку, отримати від керівника практики консультації щодо оформлення усіх необхідних документів;
- своєчасно (не пізніше зазначеної у направленні дати) прибути на базу практики;
- повністю виконати завдання, передбачені силабусом (програмою) практики;
- виконувати на базі практики правила внутрішнього трудового розпорядку;
- вивчити і чітко дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за доручену роботу, її результати нарівні зі штатними працівниками;
- вести щоденник практики, іншу звітну документацію, передбачену силабусом (програмою) практики;
- подати керівнику (координатору) практики письмовий звіт про виконання всіх завдань, передбачених силабусом (програмою);
- своєчасно скласти визначену у навчальному плані форму контролю з практики.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика керівників щодо здобувача освіти

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- не пропускати окремі дні практики без поважних причин, не спізнюватися на них та не займатися сторонніми справами;
- чітко й вчасно виконувати завдання поставлені керівниками практики згідно із індивідуальним завданням;
- відвідувати консультації, які призначає керівник організаційної педагогічної практики від кафедри;
- впродовж проходження організаційної педагогічної практики здобувачі освіти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури проведення та оцінювання контрольних заходів;
- брати участь у контрольних заходах та звітуванні.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Оцінювання результатів практики

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
Оцінка роботи студента на базі практики	
1. Теоретична підготовка: знання педагогіки та психології.	10
2. Психолого-педагогічна майстерність: педагогічний такт, комунікабельність, емпатія тощо.	10
3. Особистісні характеристики, які проявив студент впродовж проходження практики: дисциплінованість, активність, ініціативність, самостійність, професійна спрямованість, відповідальність, інноваційність тощо.	15
Сума	35
Оцінювання звітної документації на кафедрі «Економічної та соціальної географії»	

1. Оформлення загальної інформації про навчальний заклад. Аналітична характеристики сайту школи (зручність для огляду та дизайн, інформативність; опис власних вражень та висновки).	5
2. Аналіз розкладу уроків.	10
3. Психолого-педагогічна характеристика учнівського колективу (додаються матеріали дослідження).	10
4. Психолого-педагогічна характеристика учня (додаються матеріали дослідження).	10
5. Звіт про виконання завдань шкільного психолога, класного керівника (опис завдання та результату його виконання).	10
6. Щоденник психолого-педагогічних спостережень включає: – загальну характеристику на учнів класу (5 балів); – спостереження при організації різних форм роботи з учнями, а також – за їх поведінкою на перервах (5 балів); – аналіз виховного заходу, проведеного студентом (під керівництвом класного керівника чи психолога) та психолого-педагогічний аналіз уроку (за спеціальністю) (5 балів).	10
Сума	55
5. Захист практики проходить згідно розкладу заліку на факультеті (за несвоєчасну подачу звітної документації віднімається 5 балів).	10
Сума	100

Політика щодо академічної доброчесності

Вивчаючи даний освітній компонент, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- виконувати усі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть не чесно покращити Ваші результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів освіти.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Виконання усіх форм робіт, які підлягають оцінюванню, відбувається у визначені терміни. Пропуск з поважних причин теми чи окремого заняття може бути відпрацьованим під керівництвом викладача та захистити у час передбачений графіком консультацій. Терміни підсумкового контролю, ліквідації академічної заборгованості визначає розклад заліково-екзаменаційної сесії.

Неформальна освіта при викладанні освітнього компонента

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/2024_Viznannya_rezultativ_VNU_im_L.U._red.pdf).

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам курсу, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем (<https://naurok.com.ua/upgrade/kursy-z-psykholohiyi-dlya-vchyteliv>; <https://vseosvita.ua/course/orhanizatsiia-efektyvnoi-diialnosti-praktychnoho-psykholoha-v-zakladi-osvity-30.html>).

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Основні завдання ознайомлювальної педагогічної практики відображаються в Щоденнику практики, який ведеться за формою, затвердженою в ВНУ імені Лесі Українки.

Здобувач освіти здійснює відмітки в Щоденнику – записує зміст і обсяг виконаної роботи, а також її результати – продовж усієї практики. Фактичне виконання засвідчує керівник практики від підприємства.

Результатом практики має стати отримання результатів, які будуть використані у звіті. Результати оформлюються у вигляді Звіту з психолого-педагогічної практики.

Письмовий Звіт разом з Щоденником практики подається на рецензування безпосередньому керівнику практики від кафедри у термін, який визначається кафедрою та регламентується нормативними й методичними документами з організації і проведення практики.

Переданий на кафедру у встановленому порядку на кафедрі Звіт перевіряється керівником практики від кафедри. Якщо за результатами перевірки Звіту виявлено його відповідність встановленим вимогам, Звіт рекомендується до захисту перед комісією.

У випадку виявлення невиконаних робіт, невідповідності вимогам факультету, Звіт направляється на доопрацювання.

За результатами перевірки звіту безпосередній керівник практики від кафедри визначає оцінку, з якою звіт рекомендується до захисту перед комісією.

Основним документом, що свідчить про виконання здобувачем освіти програми психолого-педагогічної практики є письмовий звіт. Зміст звіту повинен розкривати знання і уміння здобувача освіти, набуті ним у вирішенні питань, визначених метою і завданням практики.

Рейтинг здобувача освіти визначається відповідно до «Положення про проведення практики здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/2024-Положення_про_практику-1.pdf).

Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за теми навчальної практики. Максимальна кількість балів – 100 балів.

На залік з організаційної педагогічної практики здобувач освіти має представити увесь пакет документів, передбачених силабусом практики (щоденник практики, письмовий звіт про проходження ознайомлювальної педагогічної практики, тощо).

Підведення підсумків практики, здійснює комісія для прийняття заліку, до складу якої можуть входити: декан факультету (директор інституту), завідувач кафедри, керівники практики від ЗВО, викладачі кафедри.

Комісія приймає залік у терміни, що визначені розпорядженням на практику (але не пізніше ніж протягом десяти днів після її закінчення за умови, що практика відбувається у межах семестру або протягом перших десяти днів семестру, який починається після закінчення практики).

Диференційована оцінка за ознайомлювальну педагогічну практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість, індивідуальний навчальний план (залікову книжку) здобувача освіти і враховується для здобувачів освіти під час визначення розміру стипендій разом з іншими підсумковими оцінками. У разі отримання незадовільної оцінки під час складання заліку здобувачу освіти надається можливість повторного складання заліку за умови доопрацювання звіту й індивідуального завдання.

За умови отримання незадовільної оцінки з практики під час ліквідації заборгованості комісії здобувач освіти відраховується з Університету.

Звіт зі щоденником здобувача освіти про проходження практики зберігається на кафедрі протягом 3 років після випуску здобувача освіти із закладу вищої освіти.

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Освітній компонент оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня

75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бенедюк В. В. Загальна методика навчання географії. Навчальний посібник. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 165 с.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту від 16.01.2020 р. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Zakon-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu.pdf>.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 27.12.2023 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=4>.
4. Методичні рекомендації щодо організації та проведення психолого-педагогічної практики у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. URL: https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/2022Метод._рекоменд._Психолого-педагогічна_практика_ред-1.pdf.
5. Положення про проведення практики здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL: https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/2024-Положення_про_практику-1.pdf.

Додаткова

1. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В. Барський Ю. М. Модернізація освітнього комплексу Волинської області. Монографія. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 118 с.
2. Alla Potarova, Taras Pohrebskyi, Gennadii Golub, Svitlana Hlushko. The scientific potential of Volyn Region (Potencjał naukowy obwodu wołyńskiego; Научный потенциал Волинской области). *Acta Geographica Silesiana*. № 15/2 (42). Sosnowiec : InstytutNauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego, 2021. С. 27–32.
3. Потапова А. Г. Інклюзивна освіта у Волинській області. *Реформа освіти в Україні. Інформаційно-аналітичне забезпечення* : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 15 жовтня 2020 р. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2020. С. 99–102.
4. Потапова А., Заватіна О. Інклюзивна освіта в Україні: результати впровадження. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 9–10 квітня 2020 р.). Луцьк, 2020. С. 134–135.
5. Потапова А. Г. Географія науки і культури: підручник. Електронне видання на CD-ROM. Луцьк, 2020. 411 с. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).

Методичні вказівки та рекомендації

ДОКУМЕНТАЦІЯ,

яку зобов'язаний представити здобувач освіти на кафедру після закінчення практики:

ЗВІТ

У звіті здобувач освіти висвітлює виконання завдань впродовж практики. Керівники практики від університету погоджують зміст звіту з керівником практики від навчального закладу. Директор школи затверджує звіт підписом та печаткою. Титульна сторінка звіту оформляється за встановленою формою (Додаток А).

Структура звіту:

1. Знайомство з навчальним закладом (Додаток Б).

2. Аналітична характеристика сайту школи. При відповідній підготовці знайдіть в Інтернеті офіційний сайт навчального закладу. Знайомлячись з ним, зверніть увагу на зручність для огляду, інформативність та дизайн. Опишіть свої враження та зробіть висновки.

3. Аналіз розкладу уроків. Запишіть та проаналізуйте розклад уроків у визначеному класі, а також – дзвінків (Додаток В).

4. Психолого-педагогічна характеристика учнівського колективу. Зберіть інформацію, необхідну для написання психолого-педагогічної характеристики учнівського колективу, згідно плану (Додаток Г). З цією метою проведіть спостереження за поведінкою класного колективу (під час уроків, виховних заходів, на перервах тощо). Підготуйте та проаналізуйте інформацію у відповідності до анкети «Соціометрія» та складіть соціоматрицю та соціограму класу (Додаток Е). Оформіть результати спостережень за класним колективом у формі його психолого-педагогічної характеристики.

5. Психолого-педагогічна характеристика особистості учня. Зберіть інформацію, необхідну для написання психолого-педагогічної характеристики учня, згідно плану (Додаток Д). З цією метою проведіть спостереження за поведінкою окремого учня (під час уроків, виховних заходів, на перервах тощо). Підготуйте та проаналізуйте інформацію у відповідності до анкети «Самооцінка» (Додаток Е). Використайте матеріали, що узагальнені у соціограмі класу.

6. Звіт про виконання завдань шкільного психолога чи класного керівника. Потрібно в описовій формі вказати, які саме завдання чи доручення отримав студент, як їх виконував та результат (наприклад, участь студента в організації виховного заходу тощо).

7. Самоаналіз результатів психолого-педагогічної практики (Додаток Є).

ЩОДЕННИК **психолого-педагогічних спостережень**

Здобувач-практикант записує свої спостереження під час практики: враження від уроків, виховних заходів, свої роздуми, зауваження тощо. Щоденник спостережень ведеться у звичайному зошиті в клітинку, в якому зазначається:

1. Клас, список учнів та їх загальна психолого-педагогічна характеристика (Додаток Ж 1).

2. Результати спостережень студентів за учнями під час уроків, виховних заходів, а також – на перервах. Особисті враження, роздуми студентів, зауваження тощо (Додаток Ж 2).

3. Аналіз виховного заходу, проведеного студентом (під керівництвом класного керівника чи психолога) (Додаток Ж 3).

4. Аналіз уроку за спеціальністю, який відвідав студент (Додаток Ж 4).

Титульна сторінка практики

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра економічної та соціальної географії

ЗВІТ
про проходження
ознайомлювальної педагогічної практики
студента 24 О групи
галузі знань А Освіта
спеціальності А 4 Середня освіта
предметної спеціальності А 4.07 Середня освіта (Географія)
освітньо-професійної програми Середня освіта. Географія
географічного факультету
ВНУ імені Лесі Українки
ПІБ здобувача освіти

М. п. _____
Директор .... ЗЗСО

Знайомство з навчальним закладом

Директор

Педагог-організатор

Психолог

(ПІБ заповнюється повністю)

1. Короткі відомості про навчальний заклад (адреса, кількість учнів, кількість вчителів тощо) :

---

2. Основні завдання у роботі навчального закладу:

---

3. Можливі труднощі, проблеми у навчально-виховній роботі: _____

---

4. Інформація про клас, до якого прикріплений студент (вказати клас): _____

а) класний керівник (ПІБ) _____

б) у яку зміну навчається _____

в) кількість учнів _____

5. Основні напрямки виховної роботи з учнівським колективом:

---

6. Можливі проблеми у роботі з учнями:

Аналіз розкладу уроків у визначеному класі

Сучасними науковими дослідженнями встановлено, що найвища активність розумової діяльності у дітей шкільного віку припадає на інтервал з 10-ї до 12-ої години. Цей час характеризується найбільшою ефективністю засвоєння матеріалу при найменших психофізичних затратах організму. Тому в розкладі уроків предмети, що вимагають значного розумового напруження, повинні проводитися на 2, 3, 4 уроках для учнів середнього і старшого віку.

Неоднакова розумова діяльність учнів і в різні дні навчального тижня. Її рівень зростає до середини тижня і є порівняно низьким на початку (понеділок) і в кінці (п'ятниця) тижня. Тому розподіл навчального навантаження впродовж тижня повинен бути таким, щоб найбільший його обсяг припадав на вівторок, середу. На ці дні в шкільний розклад необхідно виносити предмети, які потребують великого розумового напруження або ті, які не вимагають значного навантаження, але у більшій кількості, ніж в інші дні тижня.

Вивчення нового матеріалу та контрольні роботи найкраще проводити на 2-му – 4-му уроках посередині тижня.

Предмети, які вимагають значних затрат часу для виконання домашніх завдань, не повинні групуватися в один день у розкладі занять.

Для оцінки розкладу уроків пропонуємо використати методику, розроблену Гребняком Н. П. і Машиністовим В. В. (1993 р.). За цією методикою кожний навчальний предмет має різний бал складності:

- Геометрія – **6**.
- Алгебра – **5,5**.
- Іноземна мова - **5,4**.
- Хімія – **5,3**.
- Фізика – **5,2**.
- Біологія – **3,6**.
- Укр. мова – **3,5**.
- Укр. література – **1,7**.
- Історія – **1,7**.
- Фізкультура, трудове навчання, музика, образотворче мистецтво, креслення – **1**.

При правильно складеному розкладі уроків найбільша кількість балів за день по сумі усіх предметів повинна припадати на вівторок та середу.

Для учнів молодшого і середнього віку розподіляти навчальне навантаження в тижневому циклі слід таким чином, щоб його найбільша інтенсивність (по сумі балів за день) припадала на вівторок і середу, а четвер був дещо полегшеним днем.

Розклад складено неправильно, коли найбільше число балів за день припадає на перший та останній робочі дні тижня або коли кількість балів однакова у всі робочі дні.

Експертиза розкладу занять

Параметри експертизи розкладу навчальних занять. Оцінки:

0 – не відповідає вимогам;

1 – частково відповідає вимогам;

2 – цілком відповідає вимогам.

1. Максимально допустимо навантаження учнів.
2. Розподіл максимально допустимого навантаження щодо віку учнів.
3. Шестиденний навчальний тиждень для учнів 5–11-х класів усіх видів навчальних занять з поглибленим змістом предмета.
4. Тривалість уроку не перевищує 45 хвилин.
5. Початок занять не раніше 8-ї години.
6. Навчання класів з поглибленим змістом навчальних програм у першу зміну.
7. Навчання класів початкової школи, 5-х класів, випускних класів у першу зміну.
8. Наявність розкладу факультативних занять.
9. Проведення факультативних занять у дні з найменшою кількістю обов'язкових уроків.
10. Наявність 45-хвилинної перерви між останнім уроком та факультативними заняттями.
11. Відсутність здвоєних уроків для учнів 5–9-х класів, окрім уроків праці, фізкультури, уроків проведення контрольних та лабораторних робіт.
12. Наявність динамічної паузи або уроків фізкультури після здвоєних уроків з основних та профільних предметів.
13. Чергування протягом дня та тижня для учнів старшого віку предметів фізико-математичного та гуманітарного циклів.
14. Побудова розкладу з урахуванням ходу денної та тижневої кривої розумової працездатності учнів.
15. Відповідність розподілу предметів протягом навчального дня ранговій шкалі складності предметів.
16. Відповідність часового інтервалу між уроками нормативним вимогам (10 хв. — маленька перерва, велика перерва після 2-х або 3-х уроків).

К – кількість балів. Максимальна кількість балів **32**. Розклад вважається задовільним за умови наявності не менше **26** балів.

Психолого-педагогічна характеристика учнівського колективу

(вказати клас, пункти не нумерувати).

Орієнтовна схема характеристики класу:

1. Загальні відомості про клас: кількість учнів (із них хлопців і дівчат), віковий склад, чи були з'єднання з іншими класами, зміна класних керівників тощо.

2. Зміст і характер діяльності:

а) **навчання:** загальна характеристика успішності і дисципліни: контроль за оцінками окремих учнів, вимоги класного керівника до учнів, активу і всього класу, взаємодопомога, її форми і організація, дисципліна учнів класу на уроках та при виконанні домашніх завдань, негативні моменти в навчальній роботі (шпаргалки, підказки, списування);

б) **життя поза навчальними заняттями:** зацікавленість сучасними проблемами розвитку українського суспільства, політичних подій, розвитку держави, музики, мистецтва, літератури, спорту, колекціонування тощо; виявлення цих інтересів у класі (читацькі конференції, відвідування театру, кіно, обговорення побаченого, походи, екскурсії, тощо), участь класу у суспільному житті;

в) **інші види діяльності** (типові ігри, праця, художня самодіяльність, образотворче мистецтво, спорт тощо); зв'язок з іншими класами (організація і форма його вираження); вплив на клас батьківського активу.

3. Керівництво класом і його організація:

а) **актив класу:** староста і його робота, організаторські здібності, турбота про окремих учнів, ставлення до громадської думки, особливості стосунків між учнями;

б) наявність у класі неформальних лідерів, їх особливості та засоби впливу на клас, ставлення до них активу, наявність «відкинутих», причини відчуженості і можливі шляхи зміни ставлення до них однокласників;

в) система відношень у класному колективі: орієнтації на єдність класу та ступінь їх міцності, виявлення взаємної вимогливості, чуйності, дружньої турботи, взаємодопомоги, гуманізму, поваги, милосердя; наявність або відсутність групувань, їх внутрішня основа і міра зацікавленості в спільних справах класу, критика і самокритика; особливості стосунків між хлопчиками і дівчатками, прояви приятелювання і дружби між окремими учнями, внутрішня основа цих стосунків, емоційне задоволення чи незадоволення ними колективу класу.

4. Особливості роботи класного керівника і його вплив на клас: організаторські здібності, знання психології школярів, їх інтересів, загальний стиль керівництва; ставлення класу до класного керівника, його авторитет серед учнів.

5. Рівень розвитку класу: спрямованість; організаційна, вольова, інтелектуальна та емоційна єдність; підготовленість до спільної діяльності тощо.

6. Аналіз конкретних прикладів впливу класу на особистість того чи іншого учня і особистості на клас.

7. Визначення основних позитивних сторін та недоліків в організації життя класу: характер загального емоційного клімату в класі (бадьорий, життєрадісний, інертний, напружено-нервовий тощо; характер конфліктів між членами колективу, шляхи їх подолання тощо.

8. Загальні висновки про рівень розвитку класного колективу.

ПРИМІТКА: При підготовці матеріалів для характеристики учнівського колективу необхідно використати такі **методи дослідження**: спостереження за поведінкою дітей на уроках, виховних заходах, перервах; бесіди з членами дитячого колективу та вчителями тощо. Потрібно провести анкетування «**Соціометрія**» та систематизувати його результати, склавши **соціоматрицю** та **соціограму** класу (додаток Е). Результати відповідних досліджень мають бути відображені у характеристиці учнівського колективу, до якої **додаються**: заповнені **анкети** учнів, **соціоматриця** та **соціограма**. Рекомендується використати й інші методики організації відповідних досліджень.

Психолого-педагогічна характеристика учня

*План психолого-педагогічної характеристики на учня
(пункти у характеристиці не нумеруються)*

I. Загальні відомості про учня

1. Анкетні дані: прізвище, ім'я, по батькові; дата народження, клас (якщо клас спеціалізований, то зазначити).

2. Відомості про стан здоров'я: наявність хронічних захворювань, особливості функціонування нервової системи (швидко стомлюється після тривалого навантаження, не стомлюється).

3. Успішність: середній бал успішності; предмети, з яких найвищі та найнижчі бали; предмети, до яких учень відчуває інтерес; найскладніші для учня предмети.

4. Позашкільні заняття: відвідування гуртків, секцій тощо.

5. Особливості сімейного виховання.

II. Прояв особистісних якостей у поведінці учня

1. Спрямованість інтересів: суспільна активність, працьовитість, відповідальність, ініціативність, організованість, допитливість, акуратність.

2. Відношення до людей: колективізм, чесність, правдивість, справедливість, товариськість, почуття товариства, чуйність, ввічливість, тактовність.

3. Відношення до себе: скромність, впевненість у собі, самокритичність, уміння розрахувати свої сили, прагнення до успіху, першості, самоконтроль.

4. Ставлення учня до колективу: авторитет школяра в колективі, товариськість і розуміння товаришів, ставлення до негативних соціально-психологічних явищ у колективі тощо.

5. Стан учня в класі: користується авторитетом у класі, має лідерські якості.

III. Особливості психічних процесів і емоцій

1. Увага на уроках:

а) завжди легко і швидко зосереджує свою увагу на поясненні вчителя; ніколи не відволікається на уроці та не робить помилок через неухважність;

б) досить уважно слухає пояснення вчителя; відволікається рідко; іноді зустрічаються помилки в роботах через неухважність;

в) не завжди уважно слухає пояснення вчителя; періодично відволікається, часто робить помилки через неухважність, але самостійно їх виправляє при відповідному контролі педагога;

г) слухає досить уважно тільки у тому випадку, якщо йому цікаво; часто відволікається і через неухважність постійно робить помилки; при перевірці вчителем відповідних завдань рідко виправляє помилки;

д) як правило, повільно і тяжко зосереджує свою увагу на змісті матеріалу, що вивчається на уроці; неефективно засвоює інформацію через постійні відволікання; робить багато помилок через неухважність та не виправляє їх при перевірці завдань вчителем.

2. Особливості пам'яті учня:

а) при вивченні матеріалу завжди попередньо розбирається у його структурі і змісті; інформацію, що вимагає механічного завчання, запам'ятовує легко;

б) при вивченні матеріалу може запам'ятати лише те, у чому попередньо розібрався; інформація, що вимагає механічного запам'ятовування, дається важко;

в) при завчанні не розбирається у структурі й змісті матеріалу; матеріал, що вимагає механічного завчання, засвоює дуже легко, досить 1 – 2 рази переглянути його;

г) при вивченні матеріалу довго розбирається у його змісті; при його відтворенні відсутня логіка викладу, проте зміст понять відтворюється правильно;

д) при вивченні матеріалу багаторазово механічно повторює його, не осмислюючи змісту; робить суттєві помилки.

3. Характеристика мислення учня:

а) швидко осмислює суть матеріалу, завжди в числі перших вирішує завдання, часто пропонує власні оригінальні рішення;

б) досить швидко розуміє матеріал, швидше за інших вирішує завдання, іноді пропонує власні оригінальні способи вирішення;

в) задовільно розуміє матеріал після пояснення в середньому темпі; зазвичай власних оригінальних рішень не пропонує;

г) у числі останніх учнів осмислює суть пояснень учителя; характеризується повільним темпом вирішення завдань;

д) розуміє матеріал після додаткових занять, украй повільно вирішує завдання, при вирішенні їх використовує відомі «шаблони».

4. Емоційна реакція учня:

а) завжди емоційно реагує на будь-які життєві явища, його може схвилювати розповідь;

б) зазвичай емоційно реагує на життєві явища, але рідко що його може схвилювати глибоко;

в) рідко проявляє живу емоційну реакцію на події;

г) жива емоційна реакція практично відсутня.

5. Характеристика загального емоційного тону школяра:

а) постійно жвавий, дуже активний у всіх сферах шкільного життя, в усе втручається, береться за всі справи;

б) жвавий, у міру активний у всіх сферах шкільного життя;

в) жвавий, активний тільки у деяких сферах шкільного життя;

г) менш активний і жвавий у порівнянні з його однокласниками;

д) практично завжди пригнічений, апатичний у всіх сферах шкільного життя, незважаючи на те, що здоровий.

6. Емоційна врівноваженість учня:

а) завжди спокійний, у нього не буває сильних емоційних спалахів;

б) зазвичай спокійний, емоційні спалахи дуже рідкісні;

в) емоційно врівноважений;

г) підвищена емоційна збудливість, схильний до бурхливих емоційних проявів;

д) запальний, з незначних причин характерні часті емоційні спалахи.

ПРИМІТКА: При підготовці матеріалів для характеристики учня необхідно використати такі **методи дослідження:** спостереження за учнем на уроках, виховних заходах, перервах; бесіди з членами дитячого колективу та вчителями тощо. Потрібно провести анкетування «**Самооцінка**» (додаток Е), а також використати матеріали, систематизовані у **соціограмі** класу. Результати відповідних досліджень мають бути відображені у характеристиці учня, до якої **додається** заповнена ним **анкета**. Рекомендується використати й інші методики організації відповідних досліджень.

Анкета «Соціометрія»

Мета: визначити соціометричний статус кожного учня в системі міжособистісних стосунків у класному колективі.

Вік учнів: від 10 років. **Обладнання:** роздруковані бланки анкети, ручки.

Інструкція: Після того, як кожен учень отримає бланк анкети, з ними проводиться короткий інструктаж. На першу частину анкетних питань діти дають відповіді, спираючись на вже набутий власний досвід та свої почуття. Стосовно другої частини учням пропонують зробити три вибори за такими **соціометричними критеріями:**

- для виявлення **емоційного лідера** (учня, який сприяє створенню в класі належного психологічного клімату);

- для виявлення **інструментального лідера** (учня, який зорієнтований на діловий бік життя класу).

Бланк анкети «Соціометрія»

Дата заповнення: _____ Клас _____

Прізвище, ім'я: _____

1. Що ти вважаєш найважливішим в школі ?

---

2. Який день тижня тобі подобається найбільше ? Чому ?

---

3. Що тебе найбільше цікавить у школі ?

---

4. Чим би тобі хотілося займатися у вільний час ?

---

5. Якби була можливість обирати, то в якому класі ти б хотів (ла) зараз навчатися ? Чому?

---

6. Які твої улюблені заняття ?

---

7. Що в школі для тебе є найбільш неприємним ?

---

8. Як ти навчаєшся ?

---

9. На кого з однокласників за успішністю тобі хотілось би бути схожим (ою) ?
Чому ?

---

10. З ким би ти хотів(ла) сидіти за партою ?

Або

Або

Або

11. Кого з учнів свого класу ти запросив (ла) би до себе на день народження ?

---

12. До кого з учнів свого класу ти звернешся по допомогу, якщо не зможеш
розв'язати задачу ?

Обробка отриманих результатів:

За отриманими відповідями підраховується сума виборів, що її набрав кожен учень класу, по кожному критерію складається соціоматриця і на основі її аналізу визначається статус дитини, виходячи з таких показників:

6 та більше виборів – «зірка»;

3–5 виборів – «популярний»;

1–2 вибори – «занедбаний»;

0 виборів – «ізолюваний».

Зразок заповнення соціоматриці

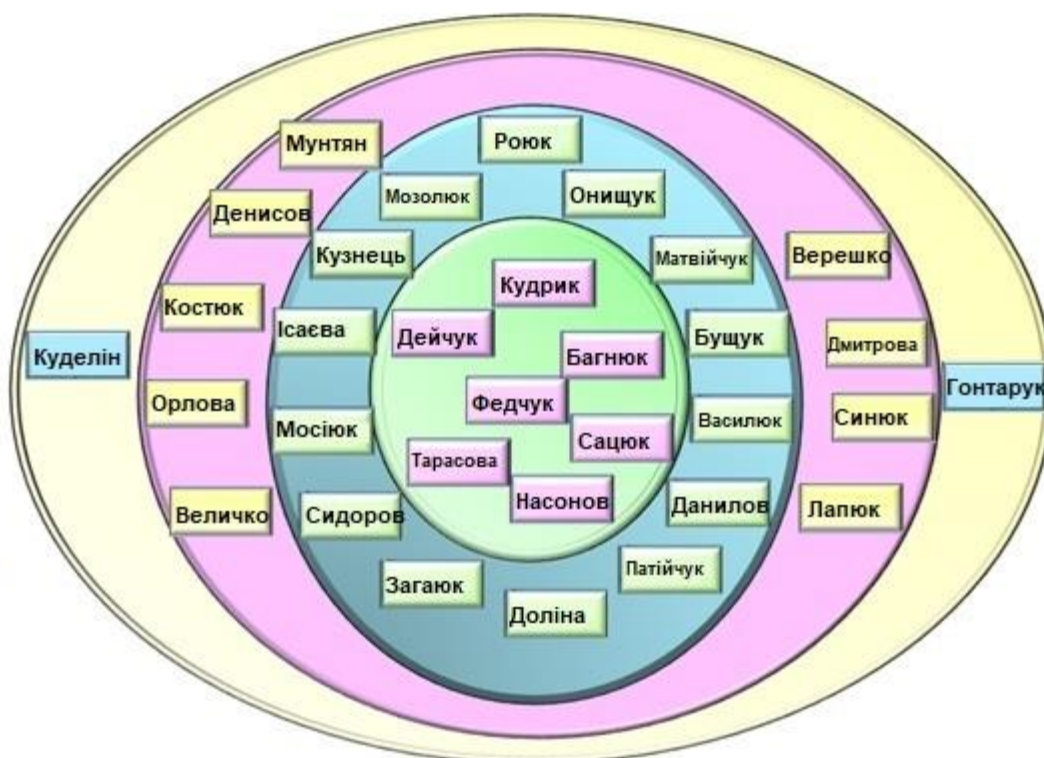
Соціоматриця 7-А класу

Кого вибрав / Хто вибрав	Багнюк	Бущук	Василюк	Величко	Верешко	Гонтарук	Данилов	Дейчук	Денисов	Дмитрова	Доліна	Загаюк	Ісаєва	Костюк	Куделін	Кудрик	Кузнець	Лапюк	Матвійчук	Мосіюк	Мозолюк	Мунтян	Насонов	Онищук	Орлова	Патійчук	Роюк	Сацюк	Сидоров	Синюк	Тарасова	Федчук
Багнюк										*						*							*				*	*		*	*	
Бущук																																*
Василюк	*						*																								*	
Величко		*		*			*	*														*					*				*	*
Верешко														*				*						*			*					
Гонтарук		*			*			*			*								*					*					*		*	
Данилов							*								*					*			*					*			*	
Дейчук								*				*											*		*		*					
Денисов		*							*			*																			*	
Дмитрова																											*					
Доліна	*										*				*									*								
Загаюк															*				*						*						*	
Ісаєва	*						*				*		*		*			*							*		*			*	*	
Костюк							*																*								*	
Куделін																*							*								*	
Кудрик												*		*			*								*		*		*		*	
Кузнець	*						*										*				*								*	*	*	
Лапюк																							*								*	
Матвійчук	*	*																							*							
Мосіюк										*	*		*										*		*		*	*		*	*	
Мозолюк							*			*		*		*			*		*		*		*		*		*	*		*	*	
Мунтян		*												*			*						*					*	*	*	*	
Насонов								*		*		*		*	*		*		*		*		*		*		*	*	*	*	*	*
Онищук	*														*							*		*							*	*
Орлова													*		*		*		*		*		*		*							
Патійчук										*															*		*	*				
Роюк	*						*		*		*		*		*		*		*		*		*		*		*	*				
Сацюк										*								*		*		*		*		*		*	*		*	*

Сидоров			*																		*		*			*							
Синюк			*											*	*																		
Тарасова	*						*		*	*				*	*												*						
Федчук							*										*	*				*	*				*						
Кількість виборів:	8	3	4	1	1	0	4	7	2	2	5	5	3	1	0	1	5	2	3	4	5	1	7	3	2	5	4	8	5	2	9	1	9

Відповідно до проведеної соціометрії, можна спостерігати, що клас у цілому дружній. Найпопулярнішими учнями класу є: Федчук, Кудрик, Дейчук, Тарасова, Насонов, Сацюк та Багнюк.

На основі соціоматриці будується **соціограма** класу, яка надає можливість наочно представити соціальний статус учнів класу.

Соціограма 7-А класу

Кожна окружність соціограми має певне значення:

I. Внутрішнє коло – це «зона зірок», до якої увійшли лідери, які набрали максимальну кількість виборів.

II. Друге коло – це «зона прийнятих», або «популярних», до якої увійшли учні, які набрали виборів вище середнього (3–5).

III. Третє коло – це «зона неприйнятих, занедбаних», до якої увійшли учні, які набрали виборів нижче середнього (1–2).

IV. Зовнішнє коло – це «зона ізольованих», це ті учні, які не отримали жодного вибору.

Соціограма наочно представляє наявність угруповань в класі та взаємовідносини між ними та окремими учнями.

Анкета «Самооцінка»

Разом із «Соціометрією» подається **анкета самооцінки**.

Мета анкети самооцінки: визначити, як дитина в цілому сприймає саму себе: позитивно, негативно, нейтрально.

Інструкція: «Оцінюйте свої якості та здібності за 10-ти бальною шкалою, де:

0 балів	відсутність даної якості або здібності;
10 балів	максимальний рівень прояву даної якості або здібності якості.

Перелік якостей та здібностей:

1. Розум.
2. Зовнішність.
3. Чесність.
4. Уміння бути гарним товаришем.
5. Упевненість у собі.
6. Доброта.
7. Справедливість.

№	Перелік якостей та здібностей	Оцінка
1	Розум	
2	Зовнішність	
3	Чесність	
4	Уміння бути гарним товаришем	
5	Упевненість у собі	
6	Доброта	
7	Справедливість	
Загальна кількість балів:		
Висновок _____		

Обробка результатів:

Бали, які отримують за кожне твердження додають.

При цьому:

0–20 балів	– негативне сприймання
21–40 бали	– нейтральне сприймання
41–60 балів	– позитивне сприймання

Самоаналіз результатів ознайомлювальної педагогічної практики

Педагогічна практика стала для мене

Для мене було відкриттям

Моя самостійність виявилася

Найцікавішим було

Я навчився (навчилась)

Мої пропозиції

Здобувач 14 О групи
географічного факультету
ВНУ імені Лесі Українки

підпис

П

Методичні рекомендації щодо оформлення щоденника практики

1. Загальна характеристика учнів класу (вказати клас)

№ п/п	Прізвище, ім'я, по-батькові учнів	Психолого-педагогічні особливості школярів. Характеристика їх поведінки на уроках та в позаурочний час
1		

2. Спостереження при організації різних форм роботи з учнями, а також – за їх поведінкою на перервах

Дата	Форма роботи, клас, вчитель	Мета спостереження	Результати спостережень
16.11. 2021	Урок історії, 7-Б клас, вчитель Миронюк І. П.	Спостереження за роботою педагога на різних етапах уроку.	<p>1. На початку уроку вчитель привітався, перевіряв наявність учнів.</p> <p>2. Після організаційної частини перевіряв наявність та якість виконання домашніх завдань.</p> <p>3. Актуалізацію опорних знань вчитель провів у формі бесіди.</p> <p>4. Під час пояснення нового матеріалу вчитель активно використовував наочність.</p> <p>5. Далі учні виконували завдання, вчитель надавав їм допомогу.</p> <p>6. В кінці уроку вчитель підвів підсумки успішності учнів, оголосив оцінки, повідомив домашнє завдання.</p> <p>Учитель на уроці тактовний, досконало володіє матеріалом, приділяє увагу усім учням. Учні активно співпрацювали із вчителем.</p>
15.11. 2021	Урок біології, 7-Б клас, вчитель Кушнір І. І.	Спостереження за поведінкою учнів класу.	
16.11. 2021	Виховна година, 7-Б клас, класний керівник Демчук Л. А.	Вивчення інтересів учнів	

16.11. 2021	Спостереження за поведінкою учнів класу на перервах.	
----------------	--	--

Зміст записів у щоденнику може бути розміщений як у вигляді таблиці так і звичайним текстом із збереженням визначеного у таблиці змісту.

3. Аналіз виховного заходу, проведеного студентом (під керівництвом класного керівника чи психолога)

Тема виховного

заходу: _____

Мета: _____

Педагогічна обумовленість теми (чому цей виховний захід проводиться в цьому класі, його відповідність інтересам та віковим особливостям дітей):

_____

_____

Організація підготовки дітей до даного заходу (ступінь участі дітей, оформлення заходу та приміщення, використання наочних і технічних засобів):

_____

_____

_____

Зміст та методика проведення виховного заходу:

відповідність змісту заходу поставленій меті:

_____

_____

пізнавальна та виховна доцільність підбраного матеріалу: _____

_____

емоційна насиченість, зацікавленість дітей темою та участю у виховному заході, активність:

_____

_____

прийоми та методи, використані впродовж виховного заходу, їх відповідність віковим особливостям дітей, рівню їхнього розвитку:

_____

_____

_____

зв'язок питань, які обговорюються, з проблеми групи, школи, сім'ї, суспільства:

Індивідуальні особливості практиканта, який проводить виховний захід (емоційність, вміння володіти голосом, мімікою, жестами, контакт з учнями, комунікативність, упевненість в собі, вміння приймати правильні рішення в нестандартних ситуаціях):

Специфіка професійної самопрезентації практиканта (вміння викликати симпатію, довіру, соціально-психологічні очікування учнів і та ін.):

Педагогічна доцільність виховного заходу, його значення для подальшого розвитку колективу та окремих учнів, для вдосконалення міжособистісних стосунків у колективі:

Зауваження, пропозиції:

4. Психолого-педагогічний аналіз уроку (за спеціальністю)

Тема: _____

Зміст уроку

Методи та засоби навчання, які було використано вчителем:

Основні види контролю, які були застосовані на уроці:

Характеристика діяльності учнів на уроці

Виявлення інтересу та уваги при вивченні нового матеріалу:

Активність на етапі засвоєння та закріплення нових знань:

Дисципліна протягом всього уроку:

Характеристика діяльності вчителя на уроці

Особливості мови вчителя (виразність, емоційність та інше):

Дотримання педагогічного такту:

Як було враховано вікові та індивідуальні особливості дітей:

Підсумок уроку

Сильні сторони:

Що можна було б змінити при проведенні уроку:
